

Posudek oponentky diplomové práce

Autor: Bc. Barbora ŠERÁKOVÁ
Název: Morální usuzování dětí mladšího školního věku
Datum: 29. srpna 2012

Jakým způsobem české děti předškolního a raného mladšího školního věku vnímají, uvažují a vysvětlují dvojice příběhů s morální zápletkou je stěžejním tématem této diplomové práce. Cílem práce je (str.2)....“nahlédnout na morální úsudek dětí tohoto věku, jeho typické znaky, vývoj a případně na konkrétní podoby morálního realismu u českých dětí“., (str16) ... najít odpověď na výzkumné otázky, které vyvstaly na základě studia obou hlavních teorií, jež zastávají protikladné názorové pozice.“ (Autorka vyšla z teorie morálního usuzování dětí vypracované J.Piagetem a teorie sociálních domén E. Turiela, který polemizuje s některými závěry Piageta).

Diplomová práce obsahuje 53 str. textu, 84 str. příloh (originální znění příběhů, otázky používané v rozhovorech, přepis odpovědí dětí na položené otázky) a další stránky povinných součástí diplomové práce. Rozsahem vlastního textu tedy patří mezi ty úspěšnější.

V teoretické části se věnuje klíčovým pojmům v oblasti morálního usuzování podle teorie J. Piageta, zabývá se otázkou vývoje užívání pravidel, otázkou jejich uvědomování a morální heteronomií a autonomií. V teorii sociálních domén E. Turiela pak konceptu spravedlnosti, vzájemnosti a charakterizuje autorem vyčleněné domény (morální, osobní, konvenční, obezřetnosti). Na základě studia teorií, porovnání názorů obou autorů a jejich analýzy dospěla diplomantka ke zjištění, že oba autoři se liší v pohledu na závaznost morálních pravidel (předána autoritou x od útlého věku existuje schopnost vnímat spravedlnost a morálně usuzovat na základě důsledku situace) a ve věkovém rozmezí, ve kterém dochází k přechodu od objektivní k subjektivní odpovědnosti (5-11 let x 4-5 let). Na základě tohoto zjištění si autorka formulovala 3 výzkumné otázky (str. 14-15). Odpovědi zjišťovala realizací repliky originálního výzkumu J. Piageta. Použila přitom 6 dvojic původních morálních příběhů autora s tématem lži a krádeže, které modifikovala pro danou dobu a kulturní kontext, a které předložila 59 dětem ve věkové škále 5 – 10 let. Poté následoval klinický rozhovor s každým dítětem a podrobná analýza odpovědí dětí podle jednotlivých příběhů, při které jsou diskutovány četnosti atypických odpovědí, odpovědi objektivní odpovědnosti a subjektivní odpovědnosti. Toto typové rozlišení odpovědí také dokládá ukázkami konkrétních odpovědí dětí výzkumného souboru. V části diskuse dále třídí odpovědi do výše uvedených tří kategorií vzhledem k věku dítěte a zjišťuje jejich vývojové tendence. Oceňuje podrobnou diskusi vlastních zjištění, konfrontaci s Piagetem a vyústění do nového přerozdělení odpovědí dětí po provedené analýze. Před analýzou je celkový počet

atypických odpovědí 138, po analýze 25. Je výskyt atypických odpovědí u obou pohlaví stejný? Pokud tomu tak není, co z tohoto faktu autorka vyvozuje? Jako pro děti nejednoznačné se ukázaly dvojice příběhů č. 3 a 6, které poskytovaly prostor pro alternativní odpovědi. Mohla by se autorka vyjádřit co podle ní konkrétně odlišuje tyto příběhy od ostatních v obsahu, struktuře a jazykové formulaci?

Ukázalo se, že děti mají silnou tendenci zaměřovat se na výsledek příběhu (velikost ztráty obsaženou v příběhu), podstatně méně na motivy jednání aktérů (nejmenší děti). Tendence hodnotit lež podle její vzdálenosti od pravdy (oproti Piagetovi) nebyla ve výzkumu autorky významná. Nepotvrdila se také schopnost dětí (cca od 6 let) začlenit do svého morálního usuzování hledisko spravedlnosti jednání a perspektivu druhého, tak jak uvádí Turiel. Malý vzorek je omezením pro širší interpretace, výsledky je však třeba vnímat především jako zdroj a inspiraci pro další zkoumání. Kromě odpovědi na výzkumnou otázku č. 1 by bylo podle mého názoru vhodné větší textové sepětí dalších 2 otázek s odpověďmi autorky.

Závěr:

Diplomová práce je dobře zaměřena na zpracovávané téma a není rozptýlena v obecných konstatováních. Vychází se v ní z teorie J. Piageta a E. Turiela. Autorka se poctivě zamýšlí nad získanými odpověďmi dětí, systematicky a logicky postupuje při jejich analyzování, a to vede k odhalování některých odlišností v odpovědích dětí oproti původním závěrům autorů. Práce je psána srozumitelně a kultivovaně, její přínos spatřuji ve zjištění posunu a odchylek údajů, které vyplývají z repliky výzkumu morálního usuzování dětí od toho původního.

Práci doporučuji k dalšímu řízení a v případě úspěšného průběhu obhoboy navrhuji hodnocení výborně.

Praha, 29. 8. 2012

doc. PhDr. Lenka Hříbková, CSc